

Arketipsel Eleştiri Bağlamında *Tender Mercies* Filminde Bireyleşme

Murat Küçükhemek*
Meral Serarslan*

Özet

Jung'a göre, arketip terimi, Platon'un 'idea'sıyla benzerdir ve mitolojik imgelerin anlaşılmasında anahtar bir rol üstlenir. Beden ve psişeyi bir araya getiren özel ruhsal olgular olan arketipler, bir insanın geçmiş yaşantılarının ürünü olan bellek imgeleri gibi canlı görüntüler değildir. Kendilerine özgü enerjileriyle insanın psişesinde bekleyen arketipsel biçimler, yaratıcı edimler, semboller, mitler, düşler ve filmler gibi formlarla serbest kalırlar. Bir arketip biçimi, özgür kalması durumunda, sembol ve görüntü biçimini alır ve karşıtlıkların birleşmesiyle hareket eder. Sinemanın etkili bir ruhsalimsel araç sayılmasının sebeplerinden biri de bu olabilir. Kurgusal bir düşünme dayanan sinemada, biçimsel ve yapısal konumda sembolik bir durum, psişik durumumuza eşdeğer bir anlam yaratabilir. Kişiliğin oluşumunda çok önemli işlev üstlenen, kişileştirme eğilimli persona, gölge (shadow), anima-animus ve Benlik (the Self)'ten oluşan bireyleşme arketiplerinin ve bireyleşme kavramının Jungian kuramda merkezi bir yeri vardır. Jung, 'bireyleşme' terimini, kişinin psikolojik olarak bölünmez bir birliğe ya da bütünlüğe dönüştüğü süreci göstermek için kullanır. Bu çalışmanın amacı, Bruce Beresford'un *Tender Mercies* filminde arketiplerin görünümünün ve bunların bireyleşme sürecindeki rollerinin tespit edilmesidir. Arketipsel eleştiri metoduyla analizi yapılan filmde, ana karakter Mac Sledge'in anlam arayışının ve yaşamaya başladığı ruhsal dönüşümün Jung'un bireyleşme kavramıyla örtüştüğü görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Carl G. Jung, Arketip, Anima, Animus, Bireyleşme, *Tender Mercies*.

*ORCID: 0000-0002-5488-4206 & 0000-0003-2059-5585E-Mail:
mkucukhemek@yahoo.com & meralserarslan@selcuk.edu.tr
DOI: 10.31122/sinefilozofi.682594

Geliş Tarihi - *Received*: 15.01.2020
Kabul Tarihi - *Accepted*: 10.05.2020

Individuation In The Film *Tender Mercies*: An Archetypal Approach

Murat Küçükhemek*
Meral Serarslan*

Abstract

*According to Jung, the term archetype is synonymous with Plato's 'original ideas' and plays a key role in understanding mythological images. Archetypes, which are special psychic phenomena that bring body and psyche together, are not vivid images, such as images of memory, the product of a person's past lives. With their unique energies, archetypal patterns wait to be released in the psyche, and they are released in the form of creative acts, symbols, myths, dreams, and films. An archetypal form, if it is released, takes the form of symbols and images, and acts through the unifying opposites. This may be one of the reasons why cinema is considered an effective the analytical psychology tool. In cinema based on a fictional fantasy, a symbolic state in a formal and structural position can create a meaning equivalent to our spiritual state. The archetypal images of individuation, which are persona, shadow, anima-animus, and the Self, and which play a very important role in the formation of personality, have a central place in Jungian analytical psychology. Jung uses the term 'individuation' to illustrate the process by which a person becomes a psychologically indivisible unity or wholeness. The aim of this study is to determine the appearance of archetypal images within Bruce Beresford's *Tender Mercies* and their role in the process of individuation. In *Tender Mercies*, which was analyzed by archetypal criticism, it was seen that the main character Sledge's search for meaning and the psychological transformation that he began to live in coincided with Jung's concept of individuation.*

Key Words: Carl G. Jung, Archetype, Anima, Animus, Individuation, *Tender Mercies*.

*ORCID: 0000-0002-5488-4206 & 0000-0003-2059-5585E-Mail:
mkucukhemek@yahoo.com & meralserarslan@selcuk.edu.tr
DOI: 10.31122/sinefilozofi.682594

Received - *Geliş Tarihi*: 15.01.2020
Accepted - *Kabul Tarihi*: 10.05.2020

Giriş

Shakespeare oyunlarında kişilik gelişimi ya da dönüşümü, karakterin gerçekçi duygusal tepki aşamalarından geçmesiyle sağlanır. Oyunun başlarında ve sonlarında dönüşüm geçiren karakterin cümlelerdeki anlam değişimi, bize karakter eğrisindeki gelişimi verir. Bunun bir çarpıcı örneği de *Kral Lear* oyununda görülür.

Oyunun başında Kral Lear gibi kendi çocuklarının gerçek karakterlerini göremeyen, yanlış kararlar vererek büyük yıkımlar yaşayan Gloucester karakteri, Shakespeare tarafından geliştirilmeden önce şu düşüncededir: "Sinekler neyse yaramaz oğlanlara, biz de oyuz tanrılara./Öldürüyorlar bizi keyifleri için." (Shakespeare, 2014: 107). Ruhsallıktan uzak, ego odaklı bir bakış açısına sahip olan Gloucester, hayatın getirdiği olumsuzluklara karşı sakinliğini koruyamaz ve isyan eder. Olayların ötesini göremeyen, gelişmemiş bir karakter olan Gloucester'in asıl sorunu, Nietzsche'nin eserlerinde sıklıkla kullandığı ifadeyle, kader sevgisinden (*amor fati*) yoksun olmasıdır.

İlerleyen sahnelerde oğlu Edgar'ın gayretleri ve rehberliği sayesinde geçmişe doğru bir farkındalık yaşayan Gloucester, dile getirdiği yeni düşünceleriyle önceki düşüncesini ters yüz ederek eksikliğin üstesinden gelir: "Siz her zaman müşfik olan Tanrılar, alın bu soluğu benden:/Kötü ruhumun beni ayartmasına izin vermeyin./Ölmeyi istetmesin bana henüz siz ölmemi istemezken!" (Aktaran: Lings, 2001: 10).

Kral Lear'in son sahnesinde, Lear ve Cordelia'nın esir alındığı haberi gelince, Gloucester, Edgar'ın ifadesiyle; "hastalıklı düşünceler"ine bir kez daha dalar. Edgar, doğumla dünyaya geliştiki gibi ölümle dünyadan ayrılıştaki da Tanrı'ya boyun eğmesi gerektiğini hatırlatarak babasının bu düşüncelerinden çıkmasına yardımcı olur: "İnsan göğüs germelidir göçüp gitmeye, dünyaya gelmeye nasıl göğüs gerdiyse. Olgunlaşmaktır tüm gereken." (Aktaran: Lings, 2001: 12). Edgar'ın bu ifadeleri ile Shakespeare, kadere yönelik gelişmiş bir ruhsal tutumunun olgunlaşma ile sağlanacağına işaret eder.

Bir kişi iç ve dış dünyasıyla ne kadar bütünleşmişse duygusal dürtüsellliği o denli azalacaktır. Çünkü, ancak olgunlaşmış kişi duygu, düşünce ve istekler belirli düzenlemelere göre ortaya çıkarlar (May, 2013: 108). Jung'a göre, her birey için olağan, uygun bir gelişme yolu vardır; her bireyde bölünmenin yerine tutarlılığın geçmesini, karşıtlıkların dengelenmesini, bilincin bilinçdışı ile ilişki kurmasını sağlayan birlik oluşturma yönünde bir uğraş vardır. Bütünlük ya da olgunlaşma kişiliği gösterir. Jung, bütünleşme yolculuğunu, 'bireyleşme süreci' olarak adlandırırken (Storr, 2006: 13), bireyleşmenin tümüyle simgesel bir durum olduğunu söylemesi, sinemanın ne denli etkili ruhsal bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Sinemada her şeyin bir düşleme dayandırılması, biçimsel ve yapısal konumda simgesel bir durumun kendi kişisel ruhsal durumumuza bir anlayış getirmesini sağlayacaktır (Hockley, 2004: 289).

Bu çalışmada, *Tender Mercies* (*Şefkat*, Bruce Beresford, 1983) filminde ana izlek olan 'bireyleşme' kavramı ve bu kavrama ait arketiplerin görünüşleri, mitsel motif ve simgelerle ele alınarak Jungcu arketipsel eleştiri metoduyla çözümlenmiştir. Bu çalışma, filmin hikayesinde karakterlerin bireyleşme sürecindeki rollerini ve karakteristik yazgı değişimlerini, metoda temel teşkil eden; kolektif bilinç dışına ait olan ve eserlerde geçmişten günümüze tekrarlanan arketiplerin bize derinden seslenen ruhsal davranış biçimleri olduğu tezi üzerinden ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bunun için ilk bölümde bireyleşme sürecinin felsefik ve psikolojik kuramsal kısmı verilecek, ikinci bölümde ise bireyleşme arketiplerinin görünüşleri ve bireyleşme sürecindeki rolleri filmin anlattığı ile birlikte ele alınacaktır.

Bütünleşme Arzusu ve Bütünlük Arayışı: Bireyleşme Süreci

Platon'un *Sempozyum* adlı yapıtında, insan, sürekli olarak tamamlanma ve bütünlük arayışı içinde, yarım bir varlık olarak tanımlanır. Aristo'ya göre, bütünleşmeye duyulan arzu ve bütünlük arayışına verilen isim, 'aşk'tır (Storr, 2011: 221, 222). Filozofların bu düşünceleri, insanın aslında en değerli nihai amacının tarihsel ya da dünyevi değil; tarih öncesi, sonsuzlukla ilintili ama bilinç tarafından kavranması belki de mümkün olmayan ezeli durumuna atıf yapmaktadır. Kolbe'ye göre, her ne kadar Aristoteles'ten Spinoza'ya birçok filozof, Platon'un işaret ettiği benzer tarzda bütünleşme kavramını çağrıştıracak bazı prensipler üzerinde durmuşlarsa da, kavramı insanların yanı sıra tüm canlılarda temelde biyolojik bir prensip kimliğiyle ele alan ve psikoloji bilimine 'bireyleşme süreci' olarak aktaran Jung olmuştur (Aktaran: Bahadır, 2010: 158).

*Yeryüzünde en büyük mutluluk
Kişiliğin sevinci olacaktır!*

Jung'a göre, sık sık alıntılanan Goethe'nin bu dizesi, tüm insanlığın en son amacının, en güçlü isteğinin, kişilik adı verilen yaşamın tamlığını geliştirme görüşünü dile getirir. Kişilik, canlı varlıkların doğuştan gelen özelliklerinin en üst düzeyde gerçekleşmesi, bireyi kuran her şeyi kesin bir onama; varoluşun evrensel koşullarına en başarılı uyum sağlamadır. Çünkü, 'büyüme' psikenin nesnel bir etkinliğidir; psike, bilinçli istençten bağımsız olarak, iç ses aracılığı ile bilinçli usa seslenmeye çalışmakta ve onu bütünlüğe yöneltmektedir. Diğer taraftan, insanın kişiliğini geliştirmesi, gözde olmadığı gibi toplumun hiç hoşuna gitmeyen bir sapma, dünyadan el çekme kokan bir tuhafıktır. (2006a: 165, 166, 169, 172, 179). Jung, kişiliğin daha ileri gelişimini 'bireyleşme süreci' olarak adlandırır. Bu, onun psikolojisinin merkezindeki kavramdır ve psikolojiye başlıca özgün katkısı da budur (Storr, 2006, 184). Jung, bireyleşmeyi bir psikolojik gelişim süreci olarak ele alır ve kişinin, kendini diğer kişilerden farklı kılan özelliklerini keşfederek bir birey olacağını ifade eder. Bireyleşme bir 'kendini tanıma', kendi özelliklerinin bilincine varma ve bunları benimseme, özümseme sürecidir (Tecimer, 2006: 99). Jung'a göre bireyleşme, kişinin psikolojik bakımdan ayrı, bölünmez bir birliğe ya da 'bütün'lüğe dönüştüğü bir süreçtir (2006b: 184).

Kolektif bilinçdışı, varlığını, birbirinden büyük ölçüde farklı halklar ve uygarlıkların mit, simge ve mitolojik figürleri arasındaki çarpıcı benzerliklerde göstermektedir. Jung bu kolektif bilinçdışının içeriklerinin bilince varıldıklarında kendilerini 'arketipler' ya da 'ilkörnekle' olarak adlandırdığı tipik davranış kalıpları, düşünceler ya da imgeler aracılığıyla açığa vurduğunu fark etmiştir (Eliade, 2017: 41). Jung'un Cicero, Plinius, Corpus Hermeticum ve Augustinus gibi klasik kaynaklardan ödünç aldığı belirttiği arketip terimi, mit geleneğiyle birlikte yaygındır ve mitolojik imgelerin anlaşılmasında ve kullanımında anahtar bir rol üstlenir (Campbell, 2017: 353).

Jung, arketip kuramını geliştirme çalışmalarında tarihsel boyuttan önemli katkılar aldığını her fırsatta dile getirir. Bununla, görüntülerin ruhsal anlamını anlayabilmek için mitolojik özdek kullandığını kasteder. Jung'un arketip ilkesi kendisinden önce geliştirilen 'yapılandırma kudreti'nin evrende var olmasıyla ilgili bir çok kuramda görülür. Bu kuramların ilk örneklerinden biri Platon tarafından geliştirilmiştir (Hockley, 2004: 101). Jung'a göre, Platon'un 'idea'sıyla eş anlamlı bir kavram (2015a: 17) olan, bilinçten önce de var olan ve onu biçimlendiren arketipler asıl rollerinde, yani bilinç malzemesinden önceki yapısal biçimlerinde ortaya çıkarlar ve daha çok algılama ve anlama biçimlerini tanımlarlar. Sahip oldukları enerji, belirli davranış ve dürtüleri zorunlu hale getirir. Bu da, belirli koşullarda, sahip çıkıcı ve saplantılı bir güç (numenlik özelliği) kazanmalarına neden olur (Jung, 2016a: 400, 401). Arketipler, içerikleri yani görünümleri bakımından değil, yalnız

biçimleri bakımından belirlenirler. Arketipsel bir imge, ancak bilincine varıldığında, bilinçli deneyin materyali ile doldurulduğunda içeriği bakımından belirlenir. Arketip kendi başına boşdur, saf kalıptır, *a priori* verilen bir anlatım olanağıdır. Anlatımların kendileri kalıtımla aktarılmaz, yalnızca formlar aktarılır, bu bakımdan içgüdülere benzerler, çünkü yalnızca biçimce belirlenmişlerdir (Jung, 2006c: 74). Jung'a göre, arketip, her insanca yaşamın bilinçdışı ön koşuludur. Bu yüzden arketipin yaşamı, açığa vurulması saklı olanı, yani her bireyin bilinçdışı temel yaşamını da açığa vurur. Temelde bütün ruhsal olgular, derinlemesine arketiplerde temellenmiştir. Sıradan insan da bilmeden arketipsel biçimleri yaşar; ve hiç bilmediği mitolojik düşüncelerle bağlantısı insanı derinden etkiler (2006d: 217).

Jung, arketiplerin, zaman ve uzamın dışında, bu gerçeklikte var olan şeyler olduklarını, ama tek tek psikelerde örgütleyici olarak belirdiklerini düşündü. Jung'a göre arketipler, kendilerini düşünce ve imgeleri örgütleme becerileri ile açığa vururlar. Bu da, her zaman, bilinçsiz bir süreçtir ki yaşandıktan sonra kavranır. Diğer taraftan, görüngü dünyasından çıktıkları kesindir ve maddeyi özümseyerek gözle görünür hale gelir ve ruhsal olurlar. (Storr, 2006: 20). Arketip ve simge birbiri ile yakın ilişki durumundadır. Simgeler, arketiplerin dıştan gözlemlenebilen belirtileridir. Jung'a göre simgeler, içgüdüsel enerjiyi manevi ve kültürel değerlere kanalize eden; edebiyat, sanat ve din gibi biyolojik içgüdülerin değişime uğramış anlatımlarıdır (Geçtan, 2014: 184).

Bilinçdışının imgeleri, kişinin kendi iç dünyasından kendine simgesel iletişimi olduğu için büyük sorumluluk gerektirir. Onları anlamayı başaramamak insanı bütünleşmeden yoksun bırakır ve yaşamında acı verici bölünmelere neden olur (Jung, 2016b: 230). Arketipsel imgelerin kendilerine özgü görevleri vardır; genel ve bireyüstü bir çerçeveye, tek ve çözümlenemez görünen bireysel türde bir olgu oluştururlar, bunun sonucu olarak da, bireyin sıkıntısını herkesin sıkıntısı gibi, özel durumları insana özgü genel sorunlar gibi gösterirler. Bundaki belirli kazanç, ayrıcalıklı durumların yarattığı iğneleyici acılar, yalnızlık izlenimleri ortadan kalkar ve birey topluma bağlanmış olur (Henderson, 2016: 270). Arketipler, içerdikleri tek ortak öz içinde dinamik ve biçimsel enerjiler vardır. Gerçekte bu özün içinde -birbiriyle ilişkilendirildiğinde- gerçek arketip özelliklerini tek tek barındıran bireysel arketipler vardır. Jung, bu tek tek arketiplerin kişileştirme eğilimleri olduğunun ayırdına varmıştır (Hockley, 2004: 120, 121). Kişileştirme, daima bilinçdışının özerk bir etkinliği olduğunu gösterir. Eğer kişisel bir şekil beliriyorsa bilinçdışının harekete geçtiğinden emin olabiliriz (Jung, 2015b: 149).

Jung'a göre, insanın bütünlüğüne dair arketipler, en önemli arketiplerdir. Jung bütün uygarlıklarda insanın 'Benliği' gerçekleştirmeye çalıştığına inanır (Eliade, 2017: 41). Arketipler, bireyin bilincinden bağımsız olarak davranışları sürekli olarak etkilerler ve yön verirler. Jung'a göre, simgeler; gölge, anima ve animus gibi arketipleri bireyleştirme ve bütünleştirme çabalarıdır (Geçtan, 2014: 184, 185). Tarih ve kültürlere göre değişen arketipsel kalıplar, yine dönemden döneme ve kültürden kültüre ayrı ayrı biçimlerde anlatım bulur. Bu anlatım için bir arketip izleği seçip çevresindeki çeşitli görüntülerin nasıl yer aldığını incelemek ve oluşumlarını açıklamak üzere çözümlenmeleri yapılmalıdır. Çözümlemede birbiriyle ilişki içinde olan arketipler, mit ve simgeler, filmlerin gizli mitsel ve ruhsalimsel izleklerinin ortaya çıkarılmasını sağlayabilecektir (Hockley, 2004: 97, 120).

***Tender Mercies* Filminde Bireyleşme**

Filmin açılış sahnesinde, bir motel odasını paylaşan iki arkadaşın pencereden yansıyan silüetlerini görürüz, içki yüzünden dışarıya taşan tartışmaları duyulmaktadır. Bu tartışma sonrasında Mac Sledge (Robert Duvall), arkadaşı tarafından motelin borcunu ödemediği terkedilir. Eski bir country şarkıcısı, ailesini ve kariyerini alkol yüzünden kaybetmiş, beş

parasız Mac'i yaşama bağlayan ne bir bağ ne de geleceğe dair bir inancı vardır. Yol kenarında ıssız bir yerde tek başına küçük Maripasa moteli ve akaryakıt istasyonunun işletmecisi Rosa Lee'den (Tess Harper) borcu karşılığında çalışmak ister. Bu isteği kabul eden Rosa Lee, kocasını Vietnam savaşında kaybetmiş, 11 yaşındaki oğlu Sonny (Allen Hubbard) ile yaşayan genç bir kadındır. İkili arasındaki ilişki bir süre sonra evlilikle sonuçlanır. Mac'ın hayatı bir düzene girer ve Rosa'yla ilişkilerindeki sevgi ve tinsellik, onun zamanla önemli bir dönüşüm geçirmesini sağlar. Alkolü bırakan ve yıllar önce ünlü olduğu zamanlardaki gibi müzik yapmaya başlayan Mac, bireyleşme sürecinde geçmişindeki sorunlarla yüzleşir ve kızı Sue Ann'in (Ellen Barkin) trajik ölümüyle önemli bir testten geçer.

1984 yılında en iyi özgün senaryo ve en iyi erkek oyuncu Oscar ödülleri alan *Tender Mercies* filminde, Mac ve Rosa Lee, klişe bir romantik aşk filmindeki karakterlerden oldukça farklı, arketipsel karakterlerdir. Filmde Mac'in Rosa Lee'ye kur yaptığını görmeyiz, onları koroda şarkı söyledikleri kilisede iki kez görmemize rağmen düğün sahneleri yoktur. Genelde az ve saygılı bir mesafede konuşurlar. Filmde bir arada geçirilen sessizlikler sevgi ve şefkat doludur. Senarist Horton Foote ve yönetmen Bruce Beresford, izleyiciye sadece bilmeleri gerekenleri verirler (Ebert, 2009). Filmin odaklandığı konuyla ilgisi olmayan, dikkatleri konunun dışına çeken hiçbir şey yoktur.

Filmde Mac'i ilk olarak motel odasında karanlık bir ortamda görürüz. Oda dağınık ve içki kutuları etrafa dağılmış durumdadır (Görsel 1). Filmde, Mac'in karakter eğrisi, yaşamın anlamsızlığı ya da amaçsızlığının kötü yönde etkilemesinden, anlamlı ve yaşamaya değer bir hayata doğru gelişir. Filmin kapanış sahnesinde ise Mac'i dışarıda güneşli güzel bir günde üvey oğlu Soony ile oynarken görürüz (Görsel 2).

Görsel 1: Filmin açılış sahnesinde Mac

Görsel 2: Filmin kapanış sahnesinde Mac

Bu iki sahne arasındaki zıtlık, Mac'in yaşadığı bireyleşme ya da dönüşüm hikayesinin sinematografik olarak vurgulanması olarak okuyabiliriz. Bu bağlamda, *Tender Mercies*, filmin bütünselliği de dikkate alındığında, karanlığın gücünü yenen değerlerle gerçekleştirilen simgesel bir 'yeniden doğuş' hikayesini konu edinir.

Mac, hayatının ikinci yarısında, yaşamın anlamsızlığı içinde boğulan, alkole sığınarak dış dünyanın gerçekliğinden kopmuş ve geleceğe dair umutsuz bir karakterdir. Jung'a göre, bir erkeğin 'persona'sının yani dış tutumun baskın nitelikleri genellikle mantık ve nesnellik iken ruhta, iç tutumda ise duygulu olmasıdır. Bu durum, erkeğin toptan yılgınlığa eğilimli olmasına, alkolizm veya başka kusurlar kılığında bilinçdışından gelen güdülere kurban gidebilmesinin de temelidir (2006e: 88). Filmin başında Mac'in bu şekilde tasvir edilmesi, izleyiciye herhangi bir neden sunmayı ya da açıklama yapmayı gerektirmeyen herhangi bir insanın yaşamında olabilecek arketipsel bir durumdur. Çünkü, Jung'a göre, bireyin yazgısı genellikle bilinçdışı etkenlere bağlıdır (2006b: 190). Yaşamımızda yazgımızı değiştirebilen

bazı önemli değişim ya da krizlerin gerçekte çok uzun bir bilinçdışı geçmişi vardır. Çünkü bilinçli düşüncelerimiz gelecekle ve gelecek olasılıklarıyla nasıl meşgul oluyorsa, bilinçdışımız da meşgul olur, hatta bazen krize yol açan durumları ustalıklı hazırlar. Aslında onlara doğru adım adım yaklaşırız ama fark edemeyebiliriz. Bilinçdışımızın zaten bilmekte olduğu bu tür şeylerden haberi olmayan bilincimizdir (Jung, 2016b: 47, 73).

Filmde, arkadaşı tarafından terk edilen Mac'in motel için ödeme yapacak parası yoktur. Bu durum onun borcunun karşılığı olarak bu motelde çalışmasını zorunlu hale getirir. Ancak bu zorunluluk, aynı zamanda, Mac için hem bir yalıtım hem de onu kendi yolunda yürümeye zorlama anlamına gelir. Jung'a göre, doğayı hareket ettiren tek şey olan nedensel zorunluluk, insan doğası için de geçerlidir. Kişilik gelişimi, iç ya da dış uğursuzlukların, kazaların devindirici gücüne gerek duyar. "Çok kişi çağrılır ama az kişi seçilir" (2006a: 170) sözü, filmin bütünselliği dikkate alındığında, Mac için uygundur. Diğer bir deyişle, Mac'in içinde bulunduğu bu zorunluluk, mitsel olarak onun 'yeniden doğuş'unu ya da bireyleşmesini sağlayacaktır.

Bireyleşmenin ilk aşaması ve ödülü, bireyin ayrılaşmamış bilinçsiz kalabalıktan ayrılmasıdır. Bu yalıtım demektir. Ruhsal bir zorunluluk olarak iç sese kulak veren birey, ona içinden buyuran yasaya boyun eğmeye kararlı olduğu için, bir anda ayrı tutulur, yalıtılır. Çünkü 'büyüme' psikenin nesnel etkinliğidir (Jung, 2006a: 171, 176). Mac'in bu yalıtımı, çalışmaya başladığı motelin ıssızlığı ile sinematografik olarak vurgulanır (Görsel 3). Bu yalıtılmış mekan, metaforik olarak Mac'i temsil etmekte ve onun iç sesine kulak vereceği yerdir. Diğer bir deyişle, Mac, ruhsal enerjisini dış dünyadan çok kendi psikesinin iç derinliklerini bulgulamaya verebileceği bir yalıtım içindedir.

Görsel 3: Mac'in dış dünyadan yalıtılmış yeni yaşam mekanı

Mac'in yaşadığı bu yalıtım, kendi bilinçli tercihinden çok bireyleşme sürecindeki karakteristik yazgı değişimleri ile ilgili görünmektedir. Mac'in bu yalnızlık deneyimi, belki de kendini bulması için ihtiyaç duyduğu bir yalnızlıktır. Böylece Mac, içsel sesini dinleyerek kişiliğinin ihmal ettiği yönlerinin farkına varması ve benliğini bu farkındalıklarına göre yeniden kurmasına imkan bulabilecektir.

Filmin başında ayna imgesinin yer aldığı planda, ana karakterin bir yüzleşme yaşayacağı ima edilir (Görsel 4). Bu yüzleşme, karakterin henüz bilinç seviyesinde olmayan, bilinçdışında yitik durumda bulunan değerleriyle ilgili olabilir.

Görsel 4: Mac Sledge ve ayna

Jung'a göre, bu değerlerin yer aldığı bilinçdışı, potansiyel bir gerçekliktir. Gelecekteki düşüncemiz, yapacağımız iş ve yazgımız bugünümüzün bilinçdışında yatar. Bilinçdışı görüngüler kendilerini bireyin davranışlarında belli ederler. Dikkatli bir gözlemci onları kolayca görebilir (2006b: 184, 187). Mac'in gitarıyla söylediği şarkı sözleri, onun bilinçdışının yansımalarıdır. Şarkı sözlerinde özellikle 'sevgi' teması dikkatimizi çeker. (Görsel 5).

Görsel 5: Mac'in şarkılarındaki düşlemleri bilinçdışını yansıtır

Sevgi, Mac'in yitik durumdaki değerlerinin başında gelmekte ve hayata tutunmasındaki en temel ihtiyacı ifade etmektedir.

Tender Mercies Filminde Bireyleşme Arketipleri

Mac Sledge: *Meteliksizim, fakat borcuma karşılık çalışmaktan memnun olurum.*

Rosa Lee: *Tamam, fakat burada çalıştığın sürece içmek yok.*

Mac Sledge: *Peki bayan.*

Rosa Lee: *Aç mısın?*

Mac Sledge: *Bir şeyler yiyebilirim (Tender Mercies, 1983)*

Rosa Lee'nin, Mac'e yemek ikram etmek istemesi sembolik olarak önemlidir. Yemek, Mac'in ruh durumunun açıklığını simgeler. Mac, bireyleşme sürecinde başarılı olmak için beslenmek zorundadır. Ruhun beslenmesi, insanın maddi beslenmesiyle koşuttur ve sık rastlanan kolektif bir mite dayanır. Yunanlıların yıllık törenlerinde, yeraltından eski yaşadıkları yere dönen ruhlara yemek verilir. Mitolojide insanı besleyen şey simgeseldir. Yemek yeme anı, değişimin başladığı andır (Hockley, 2004: 258, 259). Filmde mutfağın sıkça kullanımı ve yeme içme sahneleri simgesel olarak bu ruhsal beslenmeyi vurgular.

Jung'a göre, kişisel bilinçdışı bireyin yaşam süresince edinilir, oysa kolektif bilinçdışının içerikleri, değişmez biçimde, daha baştan vardır. Görgül açıdan en açık betimlenen arketipler, en sık rastlanan, egoyu en çok altüst eden; gölge, anima ve animustur. Bunların yüzeyde, en ulaşılabilir ve en deneyimlenebilir olanları, doğaları büyük ölçüde kişisel bilinçdışının içeriğinden türetiler olması nedeniyle persona ve gölgedir (2006f: 79). Bireysel arketiplerin sınıflandırılmasında ilk karşılaşılan arketip, 'persona'dır.

Persona

Maske anlamındaki persona'yı, dış kişilik tutumu olarak adlandıran Jung'a göre, dünya, insanları belirli bir davranışa zorlar ve insanlar bu beklentileri yerine getirmek için çaba harcarlar. Bireyleşmenin daha ilk basamağında tehlikeli olan, kişinin 'persona'sıyla özdeşleşmesidir. Bu durumda en basit iş bile doğallıkla yapılamaz (2015a: 55). Filmde persona arketipi, bireyleşme sürecindeki olumlu ve olumsuz yönleriyle, Mac ve eski karısı Dixie üzerinden ele alınmaya uygundur. Borcuna karşılık olarak motelde çalışmaya başlayan Mac, tamirat işlerini (Görsel 6) ve etraftaki çöp toplama işlerini doğallıkla yapar. Mac, yeni 'persona' rolünün bilincinde ve bu rolünü benimsemiş durumdadır.

Görsel 6: Mac tamirat işlerini doğallıkla yapar

Mac, bu yeni persona rolüyle 'amor fati'sine (kader sevgisi) sahip bir kişilik sergiler. Çünkü, bir röportaj için gelen birisinin "Siz şarkıcı Mac Sledge misiniz?" sorusuna "Eskiden şarkıcıydım. Ben Mac Sledge'im" şeklinde verdiği cevap Mac'in eski şarkıcı rolüyle herhangi bir özdeşleşme içinde olmadığını gösterir. Nitekim Rosa Lee'nin Mac'in eskiden ünlü bir şarkıcı olduğunu kendisinden değil de hayranlarından öğrenmesi bu özdeşleşmemeyi doğrular. Bu özdeşleşmeme ve yeni yaşamı kabullenme durumu, Mac'in 'persona'sını geliştirmesini ve bireyleşme sürecinde ilk aşamayı geçmesini sağlar.

Mac'in bireyleşme sürecinde ilk sorunu çok zorlanmadan aşıyor olması, onun ruh durumunun derinliklerine inebilme potansiyelini gösterir. Bu durum, Mac'in 'persona'dan sonraki bireyleşme aşamalarını da aşabileceğinin habercisidir. Bu 'aşma' durumu, Mac için bilincin yeni bir düzeyidir. Mac, şayet yaşadığı çatışmaların ve olumsuz duyguların etkisini duysa ve bunların acısını çekse de artık bunlardan sıyrılabilir daha yüksek bir bilinç geliştirmektedir. Bu bilinç, Mac'i etki ile özdeşleşmekten alıkoyan ve etkiye artık bir nesne olarak bakmasını sağlayan bir bilinçtir. Bu anlamda, Mac, "acı çektiğimi biliyorum" diyebilecek bir aşamaya geçmektedir. Mac'in içinde bulunduğu bu yeni bilinç düzeyinin bir faydası da, alkolle olan ilişkisinde görülmektedir. İlk zamanlarda Rosa Lee'den gizli içtiğini itiraf eden Mac, alkolün kontrolü altından çıkabilmekte ve eskisi gibi sıkıştırılmamaktadır.

Personası, bireyleşmesinin önünde engel olan ve onu aşmayı önemsemeyen insanlar kaba, huzursuzluk yaratan ve dünyadaki yerini bulmada zorluk çeken eğilimler sergilerler (Fordham, 1997: 60). Filmde, eski eşi Dixie'ye yazdığı şarkı sözlerini vermek ve kızını görmek için giden Mac, geçmiş yıllardaki öfke ve şiddet eğilimlerinin bıraktığı izler nedeniyle Dixie'nin tepkisel davranışları ile karşılaşır (Görsel 7). Diğer taraftan Dixie, kavga çıkarmaya çalışır; kendisinin başarılı olduğunu ve bu yüzden Mac'in kendisini kıskandığını söyleyerek gölge yansıtmasını ona yöneltir. Dixie, kör bir düşüncesizlik içinde olduğunun farkında olmayan, persona aşamasında takılı kalmış bir kişiliktir. Dışarıdaki bu hoşgörüsüz ve yaklaşılmaz tutumu onun içerideki güçsüzlüğüne işaret etmektedir. Dixie'nin sergilediği ve Mac açısından katlanılması zor hoşgörüsüzlük ve kabalık, onun nevrotik güçlükler içinde olduğunu da gösterir.

Görsel 7: Mac'ın eski eşi Dixie

Dixie'nin bu tutumu, kişinin yanlış bir değer dizgesi benimsemesi, sorumluluktan kaçması ya da entelektüel bir kibir nedeniyle kendi doğru yolundan sapmasına bir örnektir. Bu durumda nevrozlar, düşler ve bilinçdışının öteki belirmeleri bireyin kendine uygun yoldan saptığını gösteren uyarıcılardır. Öyleyse her bireyde bölünmenin yerine tutarlılığın geçmesini; karşıtlıkların dengelenmesini; bilincin bilinçdışı ile ilişki kurmasını sağlayan, birlik oluşturma yönünde bir uğraş vardır. Jung'a göre, bütünlük ve olgunluk kişiliği göstermektedir. O, kişiliği verili bir şey saymaz; ona göre kişilik, özellikle yaşamın ikinci yarısında çok büyük önem taşıyan bir başarıdır (Storr, 2006: 13, 14). Filmde, tek yanlı ve basmakalıp bir kişiliğe sahip olan Dixie, kendi gerçekliği ile ilgili bir anlayış geliştirmekten uzaktır. Bu durumu, onun, kızları Sue Ann'in ölümüyle altından kalkamayacağı bir çöküş yaşamasına neden olacaktır.

Gölge (Shadow)

Bireyleşme süreci, çaba gerektiren ve tehlikelerle dolu içsel bir yolculuğa benzetilebilir. Bazen fasit bir daire içinde defalarca dönüp durulabilir. Yolculuğa çıkan kişinin önce kendi kişisel bilinçdışında bulunan 'persona', sonrasında 'gölge'siyle tanışması gerekir. Gölge, kişiliğin olumsuz yanları, yeterince gelişmemiş işlevleri, kişisel bilinçdışı içerikleri ve hoş olamayan niteliklerin toplamıdır. İnsan geçmişini bir gölge gibi sürekli yanında taşır. Bu ilkel aşağı insanı da taşıdığı anlamına gelir. Böyle bir yükten ancak ciddi bir çaba ile kurtulmak mümkün olabilir (Jung, 2006d: 77). Bu çaba, ürkütücü ve güçlü yönü olan gölge ile uzlaşma ve onunla birlikte yaşamayı öğrenmeyi gerektirir. Çünkü bütünleşme, karşıtlıkların uyumu ile sağlanabilir. Ancak bu süreçte birçok tehlikeler vardır (Fordham, 1997: 101, 102).

Mac'in anlamsız bir hayat içinde geleceğe dair bir inancının olmaması, eski eşi ve kızıyla yolunda gitmeyen bir ilişkiye bağlı çözüme kavuşmamış çatışmaları ile alkol

bağımlılığı onun gölge kısımlarıdır. Mac, kızının kendisini görmeye geldiğinde, “Annem bir keresinde onu öldürmeye çalıştığını söylüyor.”, dediğinde “Yaptım. Bir şekilde beni çıldırttı. Sarhoştum, hatırlamıyorum.”, der. Mac’ın bir duygunun etkisinde yaşamış olduğu böylesi bir öfke nöbetinde kabullenmediği bu yabancı kişilik, aslında onun gölge tarafıdır. Jung’a göre, gölgeyi tümüyle bastırmaya çalışmak kadar, onu yadsımak da yararsızdır. Kişi, bu karanlık yüzüyle bir arada yaşamının kendine göre bir yolunu bulmak zorundadır (Fordham, 1997: 63). Gölgenin bilincine varmak, kişiliğin karanlık yönlerinin var olduğunu, bunların gerçek olduğunu belirlemeyi içerir ki bu da kendini bilmenin özündeki bir koşuldur ve normalde bu belirleme önemli bir dirençle karşılaşır. (Jung, 2006f: 79). Mac de, kabullenmek yerine bu direnci gösterir. Bu anlamda Mac’ın ‘kendini bilme’si, uzun bir döneme yayılan özenli bir çalışma yapmasını gerektirecektir.

Gölge tarafımız, ilkel, denetimsiz ve hayvansal yanımızın ortaya çıkmasıdır. Mac’ın bir barda tartıştığı ve trafikte kaza atlattığı sahneler, kızıyla ilgili çözüme kavuşmamış sorunların bilinçdışında baskılanmasıyla gelişen öfkenin dışavurumu olarak okunabilir. Bu sahnelerde Mac, bir öfke duygusu ve alışkanlığı ya da öfke duygusu tarafından ele geçirilmiş durumdadır. Duygu patlaması, Jung’a göre, bireyin bir etkinliği değil, onun maruz kaldığı bir şeydir. Duyguların açığa vurulması, genellikle uyum sağlamanın en zayıf olduğu yerde açığa çıkar. Bir ölçüde kişiliğin daha alt düzeyinin varlığını da ortaya çıkarır (2006f: 79). Mac’ın duygularını denetleyemediği bu düşük düzey de onun kişiliğinin gölge tarafıdır. Mac, eve döndüğünde Rosa Lee’ye içkiyi aldığını ama içmeyi döktüğünü söyler. Bu durum Mac’ın bilinçli bir kişilik, içgörü ve iyiyi istemenin yardımıyla, gölgeyi bir ölçüde özümseyebildiğini (Jung, 2006f: 79) göstermektedir. Mac, böylece, denetim sağlayan kişiliğini alkolizmin şiddetinden korumayı başardığı gibi, alkol bağımlılığını yenmede, filmin başına göre, büyük ölçüde bir mesafe almış durumdadır. Diğer taraftan, Mac’ın Dixie için kullandığı “O bir zehirdir” cümlesi, Dixie’ye olan nefretinin boşanma sonrası kızı Sue Ann ile görüşmesine engel olmasından kaynaklandığını anlarız. Mac’ın farkındalığı arttıkça ve gölge yönünü benimsedikçe, alkolün egemenliğinden kurtulmaktadır.

Mac, persona ve gölge’yi bilincine taşıyarak bireyleşmesinde sorun olmaktan çıkardıkça, kolektif bilinçdışı arketipi animayla karşılaşmaya hazır hale gelmektedir. Sessiz, sakın ama güçlü bir karakter olan Rosa Lee, filmin başından bu yana, kendine çekme ve bilinçaltına yönlendirme ile Mac’ın gölge evresinden aşama aşama çıkmasına yardımcı olmuştur. Mac’i bilinçaltına doğru yönlendirmesi, onun kendi yolunu bulması için yeterlidir. Rosa Lee’nin Mac için salt bir düzen ya da aşktan daha fazla bir şeyler sunduğu açıktır; hem şefkatli bir anne, hem de bir sevgilidir. Mac, yaşadığı bireyleşme sürecinde ruhunun derinliklerine indikçe bilinçaltındakiler bilince çıkmaya başlamış ve böylece bilinç zenginleşmekte ve güçlenmektedir.

Anima ve Animus

Gölge, mitolojide anima ile animus ölçüsünde iyi bilinen bir motif olsa da, o, ilkin, her şeyden çok kişisel bilinçdışını temsil eder. Bu yüzden, onun içeriğinin bilincine pek güçlük çekmeden varılabilir. Gölge bu bakımdan anima ile animustan ayrılır. Çünkü gölge, bilince anima ve animusa göre daha yakındır (Jung, 2006f: 81). Bireyleşme yolcusu, kolektif bilinçdışının anima/animus ve Benlik arketipleri ile de karşılaşacak ve bunların ilginç çekimine kapılma tehlikesine karşı mücadele verecektir. Eğer şanslıysa, sonunda ‘ele geçirilmesi güç olan hazine’yi, ‘öz’ü ya da hangi ad ya da simge verilmişse onu bulacaktır. Ancak amaca ulaşacağından kimse emin olamaz. Yol üzerinde birçok tehlikeler olacaktır (Fordham, 1997: 101, 102).

Filmde, Rosa Lee'nin Mac'in bilinçdışı düşlemlerini alabilen bir işlevi vardır. Mac'in bu etkisiyle Rosa Lee'yi harekete geçiren -içsel eril imgesi- animus; onun yakınlaşma, duyumsama ve tutkuya olan özlemini özgür bırakmasını sağlar ve Mac'in teklifini kabul ederek onunla evlenir. Mac, Rosa Lee'le karşılaştıktan sonra değişmeye başlamıştır.

Persona nasıl dış kişilikse, anima da bir içsel kişilik tutumudur (Jung, 2006e: 87). Animanın olumlu yönü, bilinçdışındaki imgeleri bilinçli zihne taşınması (Jung, 2016a: 223), ego ve Benlik arasında aracı olmasıdır. Bir erkeği bilinçdışına yöneltmek, böylece onu bilinçliliğini yükseltmeye ve daha derin bir kişilik kazanmaya zorlamak, animanın görevidir (Von Franz, 2016: 181, 295). Rosa Lee'nin, Mac'i bilinçdışına yöneltmesinde, öncelikle iyi ve usta bir dinleyici olması büyük rol oynar. Bu etkin dinleyiş, Mac'in ruhunda potansiyel olarak var olan düşünce ve değerlerin doğal olarak aktif hale gelmesini sağlar. Bunun yansımalarını yazdığı ve söylediği şarkılarda görürüz. Rosa Lee'nin, gelişmiş bir ruhsallık gerektiren empati yeteneğiyle, Mac'in geçmişindeki ilişkilerinde nelerin yolunda gitmediğini anlamaya yönelik çabası ve küçük dokunuşlarla ona olan desteği, ikili arasında daha canlı ve doyumu yüksek bir ilişkiye zemin hazırlar.

Aşkılık yoluyla kurtuluş, bir tür şefkatle beslenen bırakma ve kefarete yolculuğudur. Bu ruh, inisiyasyonun 'erkek usta'sından daha çok 'kadın ustası' tarafından temsil edilir: Bu Hıristiyan Gnostik öğretilerde Sophia ya da Yunan bilgelik tanrıçası Athena gibi üst düzey bir dişi figür, yani animadır" (Henderson, 2016: 145, 147). Mitolojinin resim dilinde kadın, bilinebilenin bütünü temsil eder. Kahraman ise bilmeye gelen kişidir. Yaşam denen yavaş erginlenmede ilerledikçe, tanrıçanın biçimi onun için bir dizi değişimden geçer; kahramanın kavrayabileceğinden daha çoğunu vaat edebilir. Cezbeder, rehberlik eder ve zincirlerini kırmasını sağlar. Eğer kahraman onun arzusuna uyabilirse, ikisi, bilen ve bilinen, her türlü sınırlamadan kopacaktır. Kadın duyusal maceranın yüce zirvesine götüren rehberdir (Campbell, 2017: 109). Animanın iç dünyaya götüren rehber olması pratikte; erkeğin kendi aramasından gelen duyguları, ruh hallerini, beklenti ve fantezileri dikkate almasıdır; örneğin bunları yazı, resim ve müzik gibi bir biçimde ortaya koyarsa olumlu anima işlevi kendini gösterir. Sonra onun üzerinde sabırla çalışır ve derinlerden gittikçe daha çok bilinçdışı içerik bilince çıkar ve daha önceki içerikle bağlantı kurar. Bilinçdışı üzerinde böyle yeterince bir süre özveriyle çalışılırsa, bireyleşme süreci yavaş yavaş tek gerçeklik haline gelmeye başlar ve bütün yönlerini açarak ortaya koyar (Von Franz, 2016: 182). Filmde, Mac'in olumlu anima figürünü temsil eden Rosa Lee ile karşılaşması, onun kendi içinde kendi kişiliğinin doğması; dönüşüm, özgürleşme ve kurtuluş gibi iyileştirici etkilerle ilgilidir. Anima ile animus, dış dünyadan zamanın yüreğinin alabildiğine yavaş attığı başka bir dünyada yaşarlar (Jung, 2006b: 194).

Jung'a göre, insanın içinde kendi bilmediği zamanlardan sonsuza dek ve kuşakları aşan simgeler, insanlığın ruh durumunun temelidir. Hayatı tümüyle yaşayabilmek, bu simgelerle uyum içinde bulunmakla mümkün olur (Aktaran: Hockley, 2004: 143). Bu simgeler bilinçten ve kişisel bilinçaltından bağımsız olan kolektif bilinçdışı aracılığıyla özgür bırakılırlar. Özgür bırakılan simgeler de ruh durumuna nesnel bir yönlendirme sağlarlar. Bunların bilincine varılmasıyla, simgeler bireyleşme sürecine yardım ederler (Hockley, 2004: 160).

Mac ve Rosa Lee'nin mitolojik düşünce ve simgelerle bağlantıları, filmin hikayesini etkileyici bir evrenselliğe ulaştırarak bu ikiliyi aşar. Bu onların arketipsel kişilikler olduğunu da gösterir. Filmde, Mac'in bireyleşmesi mitsel simgeler üzerinden verilir. Bu simgelerin karakterlerin ruhsal durumlarıyla bağlamsal olarak ele alınmaları, Mac'in bireyleşme sürecindeki tamamlayıcı ve bütünleyici rollerini anlamamızı sağlayacaktır.

Tender Mercies filminde simgeler kendini açıklayan diyaloglarla değil, Mac'in düşlemlerini, diğer bir deyişle, iç dünyasını yansıtan yazdığı şarkı sözlerinde vermiştir. Bu yüzden Mac'in söylediği şarkılar hem diğer karakterle olan ilişkisini hem de bireyleşme sürecindeki yaşadığı aşamaları ve ruhsal düzlemleri anlamamıza yardımcı olur. Filmde mitsel izlekleri, simge ve motifleri birbirine bağlayan süreç, Mac'in bireyleşme sürecidir.

İsa ve Güvercin Sembolleri

Babasının kendisini aradığını öğrenen Sue Ann, motele Mac'i görmek için gelir. Sue Ann babasıyla ilgili hatırladığı güzel ve olumlu anılarından bahseder. Birbirlerine olan sevgilerini doğruladıkları konuşmalarının sonunda babasına; *"Sanırım küçükken bana çaldığın bir şarkı vardı. Bir güvercin hakkındaydı. Annem bana söylerken hiç duymadığını söyledi ama sanırım şöyle bir şeydi; Kar beyazı bir güvercinin kanatlarında Ona bir şey sevgisini gönderdi."* şeklinde küçüklüğü döneminde babasının kendisine söylediği bir şarkıyı sorar fakat Mac sözlerini hatırlamadığını söyler. Fakat kızı evden ayrıldıktan sonra pencereden kızının gidişini izlerken hatırlamadığını söylediği şarkıyı söylemeye başlar: *"İsa o gün nehre gittiğinde / Vaftiz edildi usulünce / Olup bittiğinde Tanrı ruhunu kutsadı / Ona sevgisini gönderdi / Bir güvercinin kanatlarında / Kar beyazı bir güvercinin kanatlarında / Ona saf, temiz sevgisini gönderdi / Göklerden bir işaret / Bir güvercinin kanatlarında..."*

Jung'a göre en önemli arketip, Benlik, yani insanın bütünlüğüne dair arketiptir. Jung bütün uygarlıklarda insanın Benliği gerçekleştirilmeye çalışıldığına inanır ve bu çabayı bireyleşme süreci olarak adlandırır. Batı uygarlığında Benlik simgesi İsa'dır ve benliğin gerçekleştirilmesi 'kurtuluş'u ifade eder (Eliade, 2017: 41). İsa kutsal bir simge olarak; biricik anlamlı yaşamın; birey olarak kendi özel yasasını -kesin koşulsuz biçimde- gerçekleştirilmeye çalışan bir yaşamın psikolojik ilkörneğidir (Jung, 2006a: 177, 178). Kutsal Ruh'u simgeleyen güvercin ise, Nuh ve Gılgamış mitlerinde yeniden yaratılış düşüncesidir. Bu düşünce vaftiz olgusunda da vardır (Hockley, 2004: 147). Bir takım belirsiz bir idea ya da bilinçsiz eğilimler, bilinç düzeyine ulaşmadan çok önce, varlıklarını simgelerle ele verirler. Bunlar genellikle düşlerde görülür ama uyanık olduğumuz zamanki düşlemlerde, simgesel eylemlerde de ortaya çıkarlar. Biz de bilinçdışının çeşitli sezdirmeler ve benzeşimler aracılığı ile bilince girmeye çalıştığı izlenimini ediniriz (Jung, 2006g: 260). Filmde, İsa ve güvercin sembolleri, Mac'in vaftiz sahnesi için bir ima (foreshadowing), bir ön hazırlık konumundadır. Diğer taraftan, ilk iki eşyle başarısız ve mutsuz evlilikler yapan ve yıllarca alkolik olarak yaşayan Mac'in, ancak üçüncü evliliği ile gelen bireyleşme sürecinde Kutsal Ruh'a ya da Tanrı'nın inayetine açık hale gelebildiğini söyleyebiliriz. Filmde, İsa ve güvercin sembolleri, Mac'in onu gerçek anlamda insan yapacak potansiyel ruh durumunun pek çok yönlerini benimseme gereksinimini temsil eder, diyebiliriz.

Vaftiz Sembolü

Vaftiz, kişinin İsa kimliğiyle 'yeniden doğma'sı için eski yaşantısından arınmasıdır. İsa'nın vaftizinde Kutsal Ruh, güvercin biçiminde ona görünmüştür. İsa sudan çıkar çıkmaz gökler önünde açılmış, İsa Tanrı'nın Ruhunun bir güvercin biçiminde ona doğru geldiğini ve ona ışık tuttuğunu görmüştür (Aktaran, Hockley, 2004: 141). Su ile yapılan ayinsel parlatma ve saflaştırmaların amacı, yaratılışın meydana geldiği zamandışı anın geçici olarak güncelleştirilmesidir; vaftiz, 'yeni insan'ın doğumunun simgesel tekrarıdır. Yazar Jean Chrysostome'a göre vaftiz; ölüm ve mezarı, hayat ve ölümden sonra dirilmeyi temsil eder. Kafamızı tıpkı bir tabuttaymış gibi suya daldırdığımızda, yaşlı adamın bütünüyle gömülmesindeki gibi oluruz; sudan çıktığımızda yeni insan hemen belirir." (Eliade, 2017: 171-173). Bu bağlamda filmde Mac'in vaftiz sahnesi (Görsel 8), mitsel anlamda onun yeniden

doğması için eski ego benliğinin ölmesini vurgular. Mac'in sudan çıkışı, bireyleşme sürecinin ancak eski benliğinden arındıktan sonra başlayabileceğine işaret eder.

Görsel 8: Mac'in vaftizi

Görsel 9: Mac'in vaftizini izleyen Rosa Lee

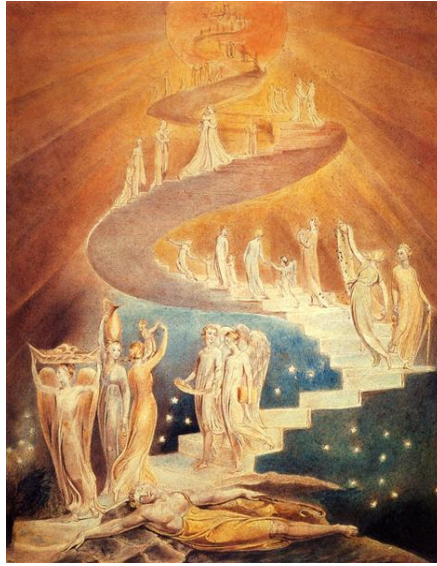
Jung'a göre, bireyleşme, özünde tinsel bir yolculuktur. Bu yolculuğa çıkan kişi, saptanmış bir inanca sahip olmasa bile, dinsel bir arayışın peşindedir (Storr, 2006: 199). Vaftiz sahnelerinde Mac'ten Rosa'ya yapılan yakın plan çekim kesmelerle (Görsel 9), onun bu süreci hazırlayan bir rehber işlevi üstlendiği ve bu sonuçtan da memnun kaldığı vurgulanır.

Vaftiz sonrasında Mac, Rosa ve Soony evlerine dönerken, Mac'in Soony'e "Sence ben farklı görünüyor muyum?" sorusu, Mac'in bilinciyle bilinçdışı arasında yeni bir bireşime ulaştığını, bunu benimsediğini ve böylece duygu olarak sıradan bir varoluştan ontolojik bir varoluşa kopuş hissi içinde olduğu söylenebilir. Mac, tutum ve davranış değişimleri yaşamaktadır. Alkol bağımlılığından kurtulan, yıllardır görmediği kızıyla iletişim kurmaya çalışan ve Rosa'nın vaftiz töreni önerisini kabul eden Mac, anlamlı bir yaşamın parçalarını bir araya getirmektedir. Mac'teki bu değişimin yönü, ego odaklı bir durumdan, bütünleştirici bir etken olarak Rosa Lee'nin rehberliğinde, kendi varoluşunu kurduğu bir düzleme doğrudur. Bu rehberlik, benliğin gelişiminde bütünleştirici etken olarak, mitsel simgeler ya da motiflerle açığa vurulur. Filmde bu mitsel motif 'merdiven'dir.

Merdiven Sembolü

Bilinç ile bilinçdışının birliği sembollerde tamamlanır. Yeni durumlar ve yeni bilinçli tutumlar bu birlikten doğar. Bir sanatçının ortaya koyduğu yapıtlar, birey olarak iç dünyasının gelişiminin dış dünyada görülen işaretleridir (Jung, 2006b: 195, 196). Filmde country şarkıcısı Mac'in uzun bir aradan sonra ilk kez verdiği konserde büyük ilgi gören şarkılarından birinin sözleri, onun tinsel gelişiminde geldiği düzeyi göstermektedir: *Ve merdiveni sen tutarsan bebeğim / En tepeye kadar giderim / Her şey değişmeye başladı senin dokunuşunla / Dün ve yarın bu kadar anlamlı değildi / Bir adamın olabileceği her şey olacağım.*

Bireyleşme özünde tinsel bir yolculuktur ve yalnızca iç sesinin gücünü bilinçle onaylayan insan, bir kişilik olabilir (Storr, 2006: 14, 15). Filmde verilen bu şarkı sözleri Mac'in bireyleşme sürecindeki aşk ve kurtuluş fikirlerinin simgesel ifadesidir. Mitsel merdiven motifiyle (Görsel 10) anlatılan aşk, yükseliş ve oluş varlık tarzlarının her biri, vaftizle somutlaşan ve ontolojik düzeyde bir kopuş yaşayan Mac'in profan durumunun kalkmasını temsil etmektedir. Mac, aşk aracılığıyla, bilinç ile bilinçdışı arasındaki yeni bir bütünleşmeyle yaşamın anlamını kavramaya, diğer bir ifadeyle, "gerçek olmayandan gerçekliğe" doğru geçmektedir (Eliade, 2016: 56-62).

Görsel 10: *Yakup'un Merdiveni*, William Blake, c.1799 - c.1806

Mac'in şarkısındaki sembolik 'göğe yükselme' durumu, onun bir üst bilince erişimi göstermektedir. Jung, olumlu anima arketipine kişisel niteliklerden tanrısallığa kadar büyük bir genişlik içinde, zengin bir içerik ve fonksiyon yükler (Bahadır, 2010: 175). Mac, sahnede şarkı söylerken kameranın sıkça Rosa Lee'ye yaptığı kesmeler, onun bu ruhsal yükselişteki önemli rolünü vurgulamaktadır. Burada işaret edilen bir husus da; bir değerın dönüşümdeki güçlüğün ancak arketipal bir kadın-erkek ilişkisi yaşayan Rosa Lee ve Mac gibi bireylerin aşabileceğidir. Çünkü, göğe yükselme ve bunun farkedilmesi, dönüştürülen değer için öncesinde önemli bir zorluk ve acı yaşanmasını gerektirir. Filmde, olumlu anima figürü konumundaki Rosa Lee ve olumlu animus figürü Mac, birbirlerinde kendilerinin bir yönü olan ideal adam ve ideal kadınla bir bütünleşme süreci içindedirler. Nitekim, bireyleşmesini sağlamış kişi, kendi özgün kişiliğinin farkında olmasıyla ve bilinçdışını kabullenmesiyle tüm canlılarla, hatta inorganik madde ve evrenle olan kardeşliğini de gerçekleştirmiştir (Fordham, 1997: 99). Filmde, Mac, kutsal figürler ile kendi ruhu arasında bağ kurabilen, kendi bilinçdışında uyuklayan imgeyi görebilen ve bu imgenin bilinçdışına dokunmasıyla harekete geçebilen arketipsel bir karakterdir.

Benlik (the Self)

Çalışmamızın başında, bireyleşme sürecindeki bir yolcunun amaca ulaşacağından emin olamayacağını çünkü yol üzerinde birçok tehlikelerin bulunduğundan bahsetmiştik. Bu yolculukta, Jung'a göre, her ne kadar her şey imajlar biçiminde yani simgesel olarak yaşanmakta ise de, ortada hiç de hayali tehlikeler değil, bir yaşamın yazgısına bağlı gerçek riskler bulunmaktadır (Aktaran: Fordham, 1997: 102). Filmin sonuna doğru, Sue Ann'in trajik ölümü, Mac'in bireyleşmedeki kazanımlarını ciddi bir şekilde tehlikeye atabilecek bir test konumundadır. Senaryo tekniği açısından da, Mac'in anlam arayışının kendi iç dünyasında etkili bir dönüşüm sağlaması, bu dönüşümün karakteri baskı altında bir seçime zorlayan bir olayla testini gerektirir. Senaryo tekniğinde 'zorunlu sahne' ya da 'kriz' olarak ifade edilen bu test aynı zamanda filmin son bölümün zirvesini oluşturur (McKee, 2011: 160).

Kızlarının ölümünde, Mac, tam bir metanet içindeyken yatağa düşen Dixie, uyuşturucu kullanmaya başlamıştır. İkili arasındaki bu zıtlık, aynı zamanda, bütünleşme yolunda bireyleşen bir karakter ile bencilce tutum ve davranışlar geliştiren ego-odaklı

bireysel (Fordham, 1997: 99) karakter arasındaki farklılığı vurgulamaktadır. Bu sahnelerde ikilinin ayrı planlarda verilmesi, sinematografik olarak, hem aralarındaki ilişkinin sorunlu olmasını hem de ontolojik olarak farklı düzlemde olduklarına işaret etmektedir. Dixie, kendisini ziyarete gelen Mac'e, "*Tanrı bunu bana neden yaptı? Onu [Sue Ann] durdurmak için elimden geleni yaptım, yalvardım yakardım. Ona dünyada istediği her şeyi verdim.*", der. Dixie'nin bu sözleri giriş bölümünde bahsettiğimiz *Kral Lear*'deki Gloucester karakterinin ego-merkezli sözleri ile benzerlik göstermektedir. Dixie, Tanrı'yı suçlar ama kendisiyle bir yüzleşme yaşamaktan oldukça uzaktır. Halbuki insanın doğasında ve özellikle yaşamın ikinci yarısında ruhsal dürtüler, 'kendini kanıtlama'dan daha önemlidir (Fordham, 1997: 112, 113). Dixie'nin, şarkıcı personasının çekiciliğine direnememesi ve onunla özdeşleşmesinin tehlikeli olabileceğinden bahsetmiştik. Bu olayda ise, benzer şekilde, Dixie'nin bilinçdışının etkisine karşı da bir direnç geliştiremediğini görmekteyiz. Bu anlamda, kızını görmeye gittiğinde Dixie'nin olumsuz bilinçli tutumları ile karşılaşan Mac, kızlarının ölümü sonrasında onun bilinçdışı tutumu ile karşılaşmıştır.

Dixie'nin farkında olmadan kimi zaman bilinçli, kimi zamansa bilinçdışı tutumlarını öne çıkardığı bu tutumlar, Jung'a göre, nevrotiklerdeki kişiliğin çözülmesi ile ilgilidir ve insanın yargısını bulandırır. Bu tip kişiliklerle yaşamı aşırı derecede güçleştiren de budur (2006: 129). Dixie, dışarıya karşı güçlü bir rol oynarken, içeride bilinçdışından gelen etkiye karşı bir zayıflık geliştirmiş, böylece, yazgının sert bir vuruşu olan kızının trajik ölümüyle tamamen etkiye açık bir bilinçdışı tutum sergilemiştir.

Mac'in, Dixie'nin tersine, bu çok zor anda sağduyusunu ve kontrolünü yitirmemesi, alkole yönelmemesini de sağlamıştır. Hayatın bu sert darbesinden sakin bir ruh ile çıkabilmesi, onun stabil ve geri dönüşü olmayan bir kişilik kazandığını gösterir. Filmde, Mac, ancak üçüncü evliliğinde Rosa Lee'nin derin ve iyileştirici sevgisi ile kendi potansiyelinin peşinde ve aradıklarını kendi ruhsallığında bulan bir birey haline gelebilmiştir. İzleyici de bu kriz sahnesinden sonra Mac'in geri dönüşsüz bir dönüşüm yaşadığına tamamen ikna olur. Bu noktada şu soru aklımıza gelir: Mac'in bireyleşme süreci tamamlanmış, diğer bir deyişle, Mac 'olmuş' mudur?

Yaşamda başarabileceğimiz her şey, önce duygular ve imgeler olarak ortaya çıksalar da, asıl şey onların içeriğinde saklıdır. Her bir imge, kişinin kendi ruhsallığında anlamlandırılmayı ve onu gerçek yaşama geçirmeyi gerektirir. İmgelerin dünyasına girebilmeyi ahlaksal bir zorunluluğa dönüştürmek gereklidir. Bunu yapmamak, güç prensibine yem olmak demektir. Bilinçdışının imgeleri, bir insana büyük sorumluluklar yükler. Onları anlamayı başaramamak ya da ahlaksal sorumluluktan kaçmak, insanı bütünleşmeden yoksun bırakır ve yaşamında acı verici bölünmelere yol açar (Jung, 2016a: 230).

Filmin sonunda, bahçede çalışan Mac'in yanına gelen Rosa Lee ile diyalogunda onu bir sorgulama içinde görürüz; "*Dün gece onun (Sue Ann) neden öldüğünü benim yaşadığımı öğrenmek için dua ettim ama dualarıma cevap alamadım. Hala neden onun ölüp benim yaşadığını bilmiyorum. Hiçbir şeyin cevabını bilmiyorum. (...) Neden Texas'ın bu tarafına sarhoş bir şekilde geldiğimi, senin beni yanına alıp bana acıdığını, yardım edip beni adam ettiğini ve benimle evlendiğini bilmiyorum. Neden, bu neden, bir nedeni var mı? Sonny'nin babası bir savaşta, kızım bir otomobil kazasında öldü, neden? Anlıyorsun ya, mutluluğa güvenmiyorum. Asla güvenmedim, asla da güvenmeyeceğim.*" Mac, bu düşünceleriyle Tanrı'ya bir kişilik yükleyerek 'yüz yüze' gelmeyi somutlaştırır. Nefret ve sevgi, korku ve saygı yüz yüze gelmede rol alır. Bu durumda bireyin bütünlüğü zorlanmaya başlar ve tüm gerçeğiyle bir karmaşanın içinde yer alır. İşte ancak bu olursa, kişi bütünleşebilir ve 'Tanrı doğabilir' yani insanlık gerçeğine girebilir ve insanlarla

'insan' olarak ilişkiye geçebilir. Bu 'yeniden doğuş', içsel bağlamda egonun yerini Tanrı'nın almasını sağlar, dışsal bağlamda da Tanrı insan olur (Jung, 2016a: 390). Rosa Lee, Mac'i ilgiyle dinler, düşüncelerin akışını engellemez, bir şey de söylemez. Doğru ya da yanlış olsa da düşüncelerin varoluşu öznel değerlendirmelerden daha önemlidir (Jung, 2016a: 347). Mac'in buradaki sorunu, kişinin kendi kaderini onaylayabilmesiyle ilgili görünmektedir ancak henüz bunun önemini anlayabilmiş değildir. Mac örneğinde olduğu gibi tüm yakıcı sorular ve sorgulamalar günlük yaşantıyla ilgili değil, insanüstü her şeyi içeren Tanrı'nın dünyasıyla ilgilidir. İnsanın anlaşılmasız olaylarla karşılaştığında yıkılmayan ve gerçeklere dayanabilen bir ego oluşturabilmesi, kendi yazgısını onaylayabilmesine bağlıdır. Böyle bir durumda, yenilgi aynı zamanda zafer olur. İnsanın yaşadığı süreç, yaşamın ve zamanın akıntısına kapılmadığı için ne içsel ne de dışsal bir zarar görür (Jung, 2016a: 99, 346). Mac'i dinleyen Rosa Lee, hiçbir şey söylemeden sessiz ve sakin şekilde ayrılır.

Rosa Lee'nin bu sözlerden sonra Mac'in yanından sessizce ayrılışı dikkat çekicidir. Çünkü çift arasındaki en belirgin fark; her insanın ruhunda bulunan Tanrısal-imgenin Rosa Lee için ruhunun en derin mülkü konumundayken, Mac için bu imgenin dışarıda olması, diğer bir deyişle, Tanrı'yı kendi ruhunda yaşamamasıdır, diyebiliriz. Nitekim Tanrı imgesinin arketipini ya da onun ışımalarını ve etkilerini bilinçli usa aktarmanın her türlü yetişkin eğitiminin ilk ödevi sayan Jung'a göre, bireyin mutlu ve sağlıklı olabilmesi, kendi egosundan daha yüksek bir iradeye güvenmesini ve güvenle bağlanmasını gerektirir (2006h: 229).

Filmin ismi, *Tender Mercies*, Rosa Lee'nin gündelik hayatının içine işlemiş bir dinsel adanışını ifade eden; "*Her gece dua ederken ve Tanrı'ya bana bahsettikleri [tender mercies] için şükrederken sen [Mac] ve Sonny listenin başındasınız.*" cümlesinde geçmektedir. 'Tender Mercies' iyilik, ihsan, lütuf ve inayet anlamlarını içerir. Tanrı'nın inayetine de ancak O'nun iradesini tümüyle yerine getirenler sahip olabilir. Tanrı'nın iradesi konusu gerçekten anlaşılmasa, hiç beklenmedik bir zamanda insanı şaşkına çeviren ya da bazen ürkütücü gücünü gösteren Tanrı'dan -sadece korktuğumuz için olsa bile- yaşanan sorunu kutsal bir huşu içinde değerlendiririz. Kuşkusuz ego anlamında 'ben' ve onun iradesi yaşamda çok büyük rol oynar ama 'ben'in iradesinde büyük oranda, farkında olunmayan arketipsel işlevlerin bağımsız ve doğüstü müdahaleleri rol oynar.

Jung'a göre, bilinçdışının bulgulanması, bilinçli usu belli bir arketipi deneyimlemeye götürür. Bu olduğunda birey, insan doğasının derin karşıtlıkları ile yüz yüze gelir. Karşıtların deneyimi olmadan bütünlüğün deneyimi yoktur. Diğer taraftan, yaşamın tamlığının kavrandığı yere ancak paradokslar yaklaşır. Hiçbir belirsizlik, hiçbir çelişki tek boyutlu değildir, kavranamayanı dile getirmeye uygun olmaları bundandır. Paradoksların iç yüzünü anlamadığımız için onların usdışılığına kızıyoruz. Bu yola sıkışan biri tinsel yitiğinin boyutunu kestiremez (2006h: 232, 235, 236). Bu bağlamda, Rosa Lee'nin tinsel gücü Mac'e göre, bu paradoksları taşıyacak ölçüde daha güçlüdür. Mac'in tinsel zayıflığı, paradoksların kendisi için tehlikeli olmasına açık olabilecek bir durum oluşturmakta iken; bu paradokslar, Rosa Lee'ye üst düzeyde dinsel bir kesinlik ve mutlu bir evlilikteki gibi ruhsal açıdan bir doluluk sağlamış görünmektedir.

Mac'in bireyleşme sürecini tamamlaması için, kendini, kendine yeten bir varlık özelliğiyle görmesinden vazgeçerek Benliğini (the Self) yaratması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, 'yaşam ve ruh' olmak durumundadır. Bunun için Benliğiyle ilişki kurup üstün bir deneyime girmek zorundadır. Çünkü, bireyleşmenin son aşamasında, kişiliğin ego-merkezli olmaktan kurtulup ruhsal bir merkez kazanıldığı 'Benlik' düzeyi, tam anlamıyla ve tümüyle insan olmak anlamına gelmektedir (Aktaran: Hockley, 2004: 292). Ruhsal gelişimin amacı olan 'Benlik', biçimlendirme, değiştirme ve ölümsüz zihnin sonsuza dek sürecek yeniden

yaratılışı anlamına gelir. İnsanın, her şey yolunda gittiği sürece uyum içinde olan ama kendini aldatmaya hiç dayanamayan Benliği, kişiliğinin de bütünlüğüdür. Bilinçdışı bütünlük, tüm fiziksel ve ruhsal olayların arkasındaki gerçektir. Bu öge, tam bir gerçekleşmeyi sağlamaya çalışır ve bu gerçek, insanın tümüyle bilinçli olabilmesidir. Bu sürecin özü insanın kendini tanıyabilmesidir. Doğu felsefesi Benliği kutsal varsayar; eski Hristiyanlığa göre de kendini tanıma, Tanrı'yı tanımaya giden yoldur (Jung, 2016b: 234, 235, 375). Diğer taraftan, *Tender Mercies* filminin sonunda, bireyleşme sürecinde belli bir düzeye ulaşan ve daha anlamı bir hayat yaşamaya başlayan Mac'in yaşadığı bu sorgulama, her insanın hayatında karşılaşılabileceği arketipsel bir sorgulamadır. Bu bağlamda, film, bittiğinde izleyiciyi hem bir belirsizlik içinde bırakır hem de kendi varoluşu üzerine düşünmeye sevkeder.

Sonuç

Jung'un, kolektif bilinçdışı içerikleri oluşturan ilkörnekler ya da arketip olarak adlandırdığı kavramla, Platon'un evrensel ve ilksel formları ifade eden 'İdea' kavramı arasında büyük benzerlikler bulunmaktadır. Ancak Jung'a göre, geliştirdiği arketip kavramı, yüce tamlık örnekleri olarak sunulan 'İdea'lardan, dinamik davranışları belirleme ve ortaya çıkarma özellikleri ile aydınlık ve karanlık yönlere sahip çift kutupluluklarından dolayı farklılaşırlar. Bilincin öncesine ait olan arketipler, her insanda bir kalıp olarak ruhtan kaynaklanan bir sonsuz hazır oluşu ifade ederler. Bu yönüyle de 'apriori' bir yapıya sahiptirler. Arketiplerin sadece bir kısmı, insan kişiliğiyle doğrudan ilgilidir. Jung, kişiliğin daha ileri gelişimini 'bireyleşme süreci' olarak adlandırır. Bu, onun kuramının merkezindeki kavram durumundadır. *Persona, gölge, anima, animus* ve *Benlik*, Jungien kuramda bireyleşme arketipleri olarak ifade edilirler.

Varoluşun evrensel koşullarına en başarılı uyum sağlama, bireyin doğuştan getirdiği potansiyelinin en üst düzeyde açığa çıkması ile ilgilidir. Bu anlamda insanın ruh durumu, kendini gerçekleştirme ve kendini bilme gereksinimindedir. Bir yetişkin, bütünlük duygusuna, bilinçdışı ruhsal içerikleriyle birleşen bilinci sayesinde ulaşır. Bu birlikten doğan aşkın işlevle bireysel benliğin potansiyeli tam olarak gelişir ve insan en yüksek amacına erişir.

Bireyleşme arketiplerinin görülebildiği *Tender Mercies* filminde, Mac Sledge ve Rosa Lee karakterleri arasındaki etkileşimdeki karakteristik özellikler, mitsel motif ve simgelerle birlikte arketipsel bir nitelik sergilemektedir. Filmde, arketipsel kalıpların özellikle ana karakter Mac'in bilinçdışı görüngülerini oluşturan müzikle açığa vurulduğunu görürüz. Burada açığa vurulan, Mac'in kalbinin derinliklerinde yer alan bütünleşme arzudur. Mac, yaşamış olduğu simgesel 'yeniden doğuş'la bireyleşme arketiplerini yansıtır. Rosa Lee ise, ruhsal olguların derinlemesine temellendiği arketipik biçimleri yaşayan, Mac'e olan inancı, derin ve iyileştirici sevgisi ile tinsel olarak güçlü ve kişilik olarak gelişmiş bir bireydir.

Mac karakteri örneğinde olduğu gibi, insanlar hayatlarında, benzer düşünce ve davranışlar nedeniyle genelde olumsuz anlamda şikayet ettikleri benzer senaryoları deneyimlerler. Bu düşünce ve davranışların temelindeki imajlar değişmedikçe, kişi hayatında benzer senaryoları yaşamaktan kurtulamaz. İlk iki evliliğinde benzer sorunlar ve mutsuzluklar yaşayan Mac, alkol, öfke ve şiddet nedeniyle hem ailesinden hem de kariyerinden olmuştur. Diğer taraftan, Mac'in iki kez boşanması örneğinde olduğu gibi, insanlar, her şeye rağmen, doğru insanı ve ideal ilişkiyi bulabileceklerine dair bir umut içinde de olabilirler. Bunun altında da, bilinçdışı bir arzu olarak, anlamlı bir hayat arayışı, birlik ve bütünlük arayışı gibi motive edici bir güç olabilir. Bu anlamda, *Tender Mercies*, imajlara bağlı benzer ilişkilerin değişimi ve gelişimi ile ilgilidir. Filmde bu değişim, derin bir

sevginin iyileştirici gücüyle yaşanan simgesel bir yeniden doğuşla, diğer bir deyişle, ruhsal anlamda olgunlaşmayı ifade eden bireyleşme ile gerçekleşmektedir.

Tender Mercies, her ne kadar Mac ve Rosa Lee'ye ait bir öykü gibi görünse de, bireyleşme sürecindeki karakteristik yazgı değişimleri ile onları aşan yarı mitolojik bir öyküyü de özgülemiştir. Bu da, yaşamında anlam sorunu olan bir bireyin bir arayışa girmesi, persona ve gölge özelliklerini geliştirerek animasıyla bir bütünleşme içinde olma isteğidir. Rosa Lee, olumlu bir anima figürü olarak, Mac'in bilinçaltı izdüşümlerini ve düşlemlerini alırken, Mac de ona kendi içsel animasının bir izdüşümü niteliğiyle ilgi duyar. Yaşadığı bireyleşme süreciyle, Mac, düşünce ve davranışlarında kendisine ve yaşama yönelik derin ve kalıcı bir dönüşüm yaşar.

Kaynakça

- Bahadır, Abdülkerim, (2010). *Jung ve Din*, (2. Baskı), İstanbul: İz Yayınları.
- Campbell, Joseph, (2017). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*, (Çeviren: Sabri Gürses), İstanbul: İthaki Yayınları.
- Ebert, Roger, (2009). "Tender Mercies", <https://www.rogerebert.com/reviews/great-movie-tender-mercies-1983>. Erişim Tarihi: 13.01.2020.
- Eliade, Mircea, (2016). *Doğuş ve Yeniden Doğuş*, (Çeviren: Fuat Aydın), İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Eliade, Mircea, (2017). *Arayış*, (Çeviren: cem Soydemir), İstanbul: Doğubatı Yayınları.
- Fordham, Frieda, (1997). *Jung Psikolojisi*, (4. Baskı), (Çeviren: Aslan Yalçın), İstanbul: Say Yayınları.
- Geçtan Engin, (2014). *Psikanaliz ve Sonrası*, (16. Baskı), İstanbul: Metis Yayınları
- Henderson, Joseph Lewis, (2016). Kadim Mitler ve Modern İnsan. (Çeviren: Hatice Mukaddes İlgün), Carl G. Jung (Ed.), *İnsan ve Sembolleri* içinde (s. 100-153), İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Hockley, Luke, (2004). *Film Çözümlemesinde Jungcu Yaklaşım*, (Çeviren: Simten Gündeş), İstanbul: Es Yayınları.
- Jung, C. Gustav, (2006a). Kişiliğin Gelişimi. (Çeviren: Levent Özşar), Anthony Storr (Derl.), *Jung'dan Seçme Yazılar* içinde (s. 165-182), Ankara: Dost Yayınları.
- Jung, C. Gustav, (2006b). Bilinç, Bilinçdışı, Bireyselleşme. (Çeviren: Levent Özşar), Anthony Storr (Derl.), *Jung'dan Seçme Yazılar* içinde (s. 184-196), Ankara: Dost Yayınları.
- Jung, C. Gustav, (2006c). Ana Arketipinin Psikolojik Yönleri. (Çeviren: Levent Özşar), Anthony Storr (Derl.), *Jung'dan Seçme Yazılar* içinde (s. 74), Ankara: Dost Yayınları.
- Jung, C. Gustav, (2006d). Psikoloji ile Din. (Çeviren: Levent Özşar), Anthony Storr (Derl.), *Jung'dan Seçme Yazılar* içinde (s. 210-218), Ankara: Dost Yayınları.
- Jung, C. Gustav, (2006e). Tanımlamalar. (Çeviren: Levent Özşar), Anthony Storr (Derl.), *Jung'dan Seçme Yazılar* içinde (s. 84-91), Ankara: Dost Yayınları.
- Jung, C. Gustav, (2006f). Gölge. (Çeviren: Levent Özşar), Anthony Storr (Derl.), *Jung'dan Seçme Yazılar* içinde (s. 79-81), Ankara: Dost Yayınları.
- Jung, C. Gustav, (2006g). Kavuşma. (Çeviren: Levent Özşar), Anthony Storr (Derl.), *Jung'dan Seçme Yazılar* içinde (s. 251-260), Ankara: Dost Yayınları.

Jung, C. Gustav, (2006h). *Simyanın Dinsel, Psikolojik Sorunlarına Giriş*. (Çeviren: Levent Özşar), Anthony Storr (Derl.), *Jung'dan Seçme Yazılar* içinde (s. 221-251), Ankara: Dost Yayınları.

Jung, C. Gustav, (2006ı). *Bilinçdışının Psikolojisi Üzerine*. (Çeviren: Levent Özşar), Anthony Storr (Derl.), *Jung'dan Seçme Yazılar* içinde (s. 127-145), Ankara: Dost Yayınları.

Jung, C. Gustav, (2015a). *Dört Arketip*, (5. Baskı), (Çeviren: Zehra Aksu Yılmaz), İstanbul: Metis Yayınları.

Jung, C. Gustav, (2015b). *Rüyalar*, (Çeviren: Aylin Kayapalı), İstanbul: Pinhan Yayınları.

Jung, C. Gustav, (2016a). *Anılar, Düşler, Düşünceler*, (8. Baskı), (Çeviren: İris Kantemir), İstanbul: Say Yayınları.

Jung, C. Gustav, (2016b). *Bilinçdışına Yaklaşım*. (Çeviren: Hatice Mukaddes İlgün). Carl G. Jung (Ed.), *İnsan ve Sembolleri* içinde (s. 14-99), İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Lings, Martin, (2001). *Shakespeare'in Kutsal Sanatı*, (Çeviren: İhsan Durdu), İstanbul: Ayışığı Kitapları Yayınları.

May, Rollo, (2013). *Kendini Arayan İnsan*, (4. Baskı) (Çeviren: Kerem Işık), İstanbul: Okuyanlar Yayınları.

McKee, Robert, (2011). *Öykü*, (Çeviren: Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz, Fatih Kınalı), İstanbul: Plato Film Yayınları

Shakespeare, William, (2014). *Kral Lear*, (5. Baskı) (Çeviren: Özdemir Nutku), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Storr, Anthony, (Ed). (2006). *"Jung'dan Seçme Yazılar"*, (Çeviren: Levent Özşar), Ankara: Dost Yayınları.

Storr, Anthony, (2011). *Bir Başına*, (Çeviren: Yusuf Eradam ve Misbah Erbaş Şengül), İstanbul: Apollon Yayınları.

Tecimer, Ömer, (2006). *Sinema Modern Mitoloji*, (2. Baskı), İstanbul: Plan B Yayınları.

Von Franz, Marie-Louise, (2016). *Bireyleşme Süreci*. (Çeviren: Hatice Mukaddes İlgün). Carl G. Jung (Ed.), *İnsan ve Sembolleri* içinde (s. 154-225), İstanbul: Kabalcı Yayınları.